

ніклай гронцы, правільныя, беляця ці жаўтаватыя. Плод — каробачка. Меданосныя расліны.
В. В. Маўрышчаў.

ПАД'ЕЛЬЦЫ, вёска ў Дварнасельскім с/с Міёрскага р-на Віцебскай вобл. Цэнтр калгаса. За 1 км на Пд ад горада і 3 км ад чыг. ст. Міёры, 181 км ад Віцебска. 553 ж., 146 двароў (2000). Б-ка, камбінат быт. абслугоўвання. Помнік землякам, якія загінулі ў Вял. Айч. вайну.

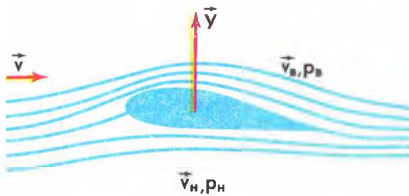
ПАД'ЕМНА-ТРАНСПАРТНАЕ МАШЫНАБУДАВАННЕ, галіна машынабудавання па вырабе абсталявання для механізацыі пад'ёмна-транспартных і пагрузачна-разгрузачных работ. Асн. прадукцыя: *пад'ёмныя краны, канвееры, падвесныя дарогі* (гл. *Канатная дарога, Манарэйкавая дарога*), *аўтапагрузчыкі, аўтакары, электракары, экскаватары, ліфты*, машыны для выгрузкі сыпчкі і кусковых матэрыялаў з вагонаў, абсталяванне для апрацоўкі кантэйнерных і пакетных грузаў і інш. На Беларусі развіваецца з 1960-х г. У 1964—75 *Магілёўскі завод «Строммашына»* выпускаў пасажырскія ліфты. *Магілёўскі ліфтабудаўнічы завод* (з 1969) выпускае: пасажырскія і грузавыя ліфты грузапад'ёмнаасцю да 5 тыс. кг, а таксама лябёдка да ліфтоў. На прадпрыемствах акц. т-ва «*Амкадор*» выпускаюцца розныя віды пагрузчыкаў (вілачных, з тэлекапічнай стралой, колавых аднакаўшовых франтальных і інш.). Асобныя віды пагрузчыкаў і кранаў вырабляюцца на *Магілёўскім заводзе транспартнага машынабудавання «Магілёўтрансмаш»*. ВА «*Будмаш*» (Мінск) вырабляе казловыя эл. краны, доследны мех. з-д у Дзяржынску — маставыя эл. краны. Л. гл. ў арт. *Будаўніча-дарожнае і камунальнае машынабудаванне*.

П. І. Рогач.

ПАД'ЕМНА-ТРАНСПАРТНЫЯ МАШЫНЫ, машыны для падымання і перамяшчэння грузаў і людзей на адносна невялікія адлегласці. Падзяляюцца на *грузапад'ёмальныя машыны, пагрузачна-разгрузачныя машыны і транспартвальныя*. Бываюць перыяд. дзеяння (*пад'ёмныя краны, пад'ёмнікі, ліфты, пагрузчыкі, фунікулёры, дамкраты, лябёдка, талі і інш.*) і бесперапыннага (*канвееры, ральгангі, транспарцёры, элеватары, эскалатары*, прыстасаванні *гідраўлічнага транспарту і пнеўматычнага транспарту*). Да П.-т.м. адносяцца таксама машыны падвесных канатных дарог і манарэйкавых дарог.
І. І. Леановіч.

ПАД'ЕМНАЯ СІЛА, складальная поўнай сілы ціску вадкага ці газападобнага асяроддзя на цела, што рухаецца ў ім, накіраваная перпендыкулярна да скорасці цела.

Існуе пры несіметрычным абцяканні цела асяроддзем. Напр., пры абцяканні крыла самалёта часцінкі асяроддзя, што абцякаюць ніжнюю паверхню, праходзяць за аднолькавы прамежак часу меншы шлях, чым часцінкі, што абцякаюць верхнюю, больш выпуклую паверхню, і, адпаведна, маюць меншую скорасць. Паводле законаў *гідродынамікі* ціск у

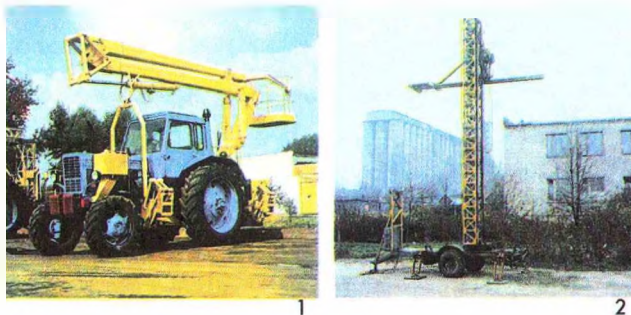

Да арт. *Пад'ёмная сіла*. Абцяканне профілю крыла самалёта. Скорасць $v_n < v_n'$, ціск $P_n > P_n'$. Y — пад'ёмная сіла крыла.

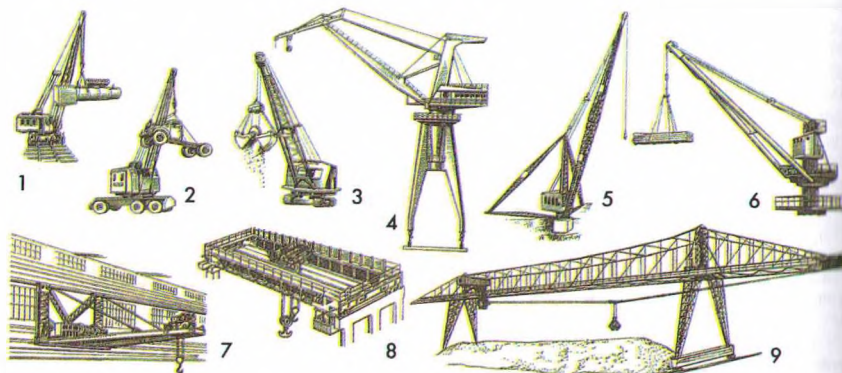
патоку большы там, дзе меншая скорасць, г.зн. што ціск знізу большы, чым зверху, што і прыводзіць да ўзнікнення П.с. Яна вызначаецца формулай: $Y = \frac{1}{2} C_y \rho v^2 S$, дзе ρ — шчыльнасць асяроддзя, v — скорасць патоку, што набягае, S — плошча паверхні цела, C_y — безразмерны каэфіцыент П.с., які залежыць ад формы цела, яго арыентацыі ў асяроддзі і інш.

ПАД'ЕМНІК, *грузапад'ёмальная машына* цыклічнага або бесперапыннага дзеяння для падымання грузаў і людзей у спец. грузанясуцых прыстасаваннях, якія рухаюцца па вертыкальных (часам нахіленых) накіравальных ці па рэйкавым пуці. Бываюць канатныя, ланцуговыя, рэчэчныя, вінтавыя, плунжэрныя.

У найб. пашыраных канатных П. грузанясуцых прыстасаванні падвешваюцца на сталёных канатах, якія агінаюць канатвадучыя шкіды або навіваюцца на барабаны падымальнага лябёдка. Маюць эл., часам гідраўл. прывод. Да П. адносяцца *ліфты, скапавыя пад'ёмнікі, суднапад'ёмальнікі, фунікулёры, эскалатары*, буд. П. (мачтавыя, канатныя, шахтавыя і інш.), П. на аўтамабіль-вышках і г.д.

Пад'ёмнікі: 1 — трактарны для работ на вышыні (з-д «Белспецкамунмаш»); 2 — «Рамонтнік» для разгрузкі транспартных сродкаў і падачы грузаў у аконныя праёмы (ВА «Белкамунмаш»).

Пад'ёмныя краны: 1—6 — паваротныя (1 — чыгуначны, 2 — пнеўмакалавы, 3 — гусенічны, 4 — партальны, 5 — мачтава-стралавы, 6 — суднавы); 7—9 — непаваротныя (7 — насценна-кансольны, 8 — маставы, 9 — кабельны).

ПАД'ЕМНЫЯ КРАН, *грузапад'ёмальная машына* перыядычнага (цыклічнага) дзеяння для падняцця і перамяшчэння грузаў на невял. адлегласці. Бываюць паваротныя і непаваротныя, стацыянарныя і перасоўныя. Выкарыстоўваюцца ў цэхах прамысл. прадпрыемстваў, на буд-ве, транспарце і інш.

Асн. часткі П.к.: нясуцых канструкцыі (маставыя ці кансольныя ферма, вежа, мачта, страла, партал), гал. грузапад'ёмны механізм (*лябёдка, тальфер*), сілавая ўстаноўка (электрычны рухавік, дызель і інш.), механізмы перамяшчэння крана, паварту, *грузахопныя прыстасаванні* і інш. Паваротныя П.к. бываюць: чыгуначныя, веласіпедныя (з рэйкамі на розных узроўнях), пнеўмакалавыя, *аўтакраны*, гусенічныя, насценныя і дахавыя. Непаваротныя: маставыя з катучай маставой фермай, што перамяшчаецца па рэйках (у тл. *кран-бэлькі*), перагрузачныя (маставыя перагрузальнікі, казловыя і *кабельныя краны*), насценна-кансольныя. Ёсць таксама паваротныя і непаваротныя *пльывучыя краны*, высокія мачтавыя і *вежавыя краны*, спец. металургічныя і інш. У цяжкадаступных месцах выкарыстоўваюць верталёты-краны. Грузапад'ёмнаасцю П.к. да 2,5 тыс. т. Простыя драўляныя П.к. выкарыстоўваліся да канца 18 ст., суцэльнаметалічныя з'явіліся ў 1820-х г., з мех. прыводам — у 1830-х г. Паравы П.к. створаны ў 1830, гідраўлічны ў 1847 (Вялікабрытанія), з электрарухавіком у 1880—85, з рухавіком унутр. згарання ў 1895 (ЗША, Германія). У Расіі вытв-сць П.к. пачата ў канцы 19 ст.

Літ.: Справочник по кранам. Т. 1.—2. Л., 1988.
І. І. Леановіч.

ПАДЖАРАЎ Віктар Кузьміч (н. 19.11.1925, в. Сташына Магілёўскага р-на — 8.5.1998), бел. вучоны ў галіне